

Müharibə Bu, cəmi
səkkiz hərfin birləş-
məsindən yaranan
sədə bir söz deyil, səslən-
məsi ilə özündə dağıntıları,
qırğınları, qanı, göz yaşını,
ata-ana, övlad, nişanlı, sev-
gili itkisini, nisgili, kədəri
ehtiva edən bir məfhum-
dur. Müharibənin ağırlığını
onu yaşayanlar bilər. Gecə-
nin qaralığından yuxusunu
bombardman səsləri po-
zanlar, bir anın içindəcə
evsiz-eşiksiz qalanlar bilər.
Bu gün müharibənin acı-
larını yaşıyan Rusiya, Ukrayna,
Feləstin, İsrail xalqı bilər. 4
il önce biz bildiyimiz kimi...

Müharibənin Vətəni yoxdur. O, harada baş verirse, fərqli bir cəhəti olmur, eynilik təşkil edir. Bu səbəbdən də müharibənin nə olduğunu balasını müharibəyə göndərib yuxusu ərşə qalxanlar, sağ-salamat yola saldığı övladını şəhid kimi qoymuna alanlar bilər, ömrünün sonunadək qara yaylıq bağlayıb, gözləri yollarda balasını axtaran, yuxuları tək övladı olan analar bilər. Müharibənin nə olduğunu qəm-qüssədən üzündə qırış cığırları açılan, kədərdən beli bükülən atalar bilər. Atasından doymayan, ata adı geləndə gözleri qapılara dikilən, həsədi yalnız atalı yaşıdları olan uşaqlar bilər. Müharibənin nə olduğunu sevdiyi insanın nişanəsini onsuz dünyaya getirən qadınlar bilər. Övladına müharibədə şəhid olan sevdiyinin adını verib onu hər çağirdığında üreyi nisgildən şirrəmlanan analar bilər. Toy hazırlığı sevincini müharibənin əlindən allığı, nişanlısını davaya yola salıb, onu şəhid kimi qarşılıyaraq qara torpaqla paylaşan qızlar bilər. Töyündən cəmi bir-iki il ötən, bir üzü qız, bir üzü gəlin olanlar bilər.

Müharibəyə məruz qalan xalq kimi...

Biz azərbaycanlılar keçmiş SSRİ, sonrakı MDB ölkələri arasında en çox müharibəyə məruz qalan xalqıq. Qonşuluqdan kənar qonşumuzun başımıza açıldığı bəllələr bütün dünyaya məlumdur. Dünya xalqlarından bize qarşı töredilənləri pisləyenlər arasında illərdir ki, susanlar da olsa, lakin həqiqətin kimin tərəfində olduğunu çox gözəl bilirlər. Əsrlər boyu bu xalqa qarşı töredilən soyqırımları, haqsız, ədalətsiz müharibələri hələ demirəm. Tek son 30 ilə təsadüf edən müharibələr bize yaxın tarix olduğu və gözlərimiz qarşısında acinacaqlı mənzərləri canlandırıldığı üçün onlardan danışmaq isteyirəm.

Ermenilər tərəfindən 1988-ci il-dən başlayaraq torpaqlarımıza qarşı irəli sürülən iddialar Birinci Qarabağ müharibəsinin dəhşətinin yaşatdı xalqımıza. Torpaqlarımız bir-birinin ardınca işğal olundu. İl-lərlə ev tikib, yurd salan soydaşlarımız doğma torpaqlarından didərgin salındı. Öz ata-baba ocağından zorla çıxarılanlar Azərbaycanın dörd bir yanına səpələndi. Onlar yurdlarını qoyub gəlmisdilər, nə əvəz edərdi yurdlarını onlara? Dədə-baba torpaqlarını, məzarlıqlar da əzizlərini qoyub gəlmisdilər, nə bu nisgile su çıleyle bilərdi? Bar üstündə bağlarını, ruzi-bərəkətlə torpaqlarını, evlərini qoyub gəlmisdilər, nə qarşılıyordı bu acını? Onlar hara, hansi şəraitə gəlmisdilər?

Dünyani ədalətə çağırıq!

Azərbaycanın bugünkü gününə gəlməmişdilər, xeyr. Dövlətinin başında milletini əslə düşünməyən rehbərlərin idarə etdikləri, iqtisadiyyatı tənezzülə uğrayan, yoxsullaşmış vəziyyətdə olan ölkəmiz seپələnmişdilər. Nədən səhəbət açırm? İlk əvvəllər soydaşlarımızın yaşıdığı evlərdənmi, oradakı şəraitin hansi vəziyyətdə olmasındanmı? Xanimanını qoyub çadır şəhərçiklərdə ömrünün illerinin üstünə il gətirmeklərindənmi?

Ümummülli Liderimizin, daha sonra isə dövlətimizin başçısı Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə müstəqil ölkəmizin inkişafı ilə bərabər, bütün səylər qacqın-köckünlerin rifahına yönəldi, çadır şəhərçikləri tamamilə ləğv olundu, hər bir qacqın mənzillə təmin olundu. Onların məşgulluğu diqqətdə saxlanıldı. Bütün problemləri vaxtında həll olundu. Ən başlıcası isə onların bir gün öz ata-baba yurdlarına qayıtmaları gündəmdə daim birinci məsələ oldu və bunun üçün əsaslı tədbirlər həyata keçirilməyə başlandı.

Axi dərək tekce haradasa bir mənzilde yaşamaq, hərtərəfli teminat deyildi. Yuxarıda vurğuladığım müharibənin acılarını yaşamışdı bu insanlar. Tək onlar yox, bütün xalqımız. Minlərlə itkimiz vardi. Son qanınadək torpaqların müdafiəsində dayanan oğullarımız şəhid olmuşdu. Gel, bir tərəfdən bu aciya döz, digər tərəfdənse qoyub çıxdığın el-oba dərdinə. Gel, Laçın, Kəlbəcərsiz, Zəngilansız, Şuşasız, Qubadlısız, Ağdamsız yaşa, görüm, necə yaşayırsan. Gel, müharibənin əlindən aldığı bu torpaqların hayli-haraylı, toylu-büsətli günlərini unut, görüm, necə unudursan. Doğmaların uyuyan qəbirləri düşmənin əlində qoy, rahat yaşa, görüm, necə yaşayırsan? Gel, həm canından qoparılan

yurdunun, həm də minlərlə şəhidi-ni nisgilini bircə dəqiqə unut, görüm, necə unudursan

Biz sülh istəyirik...

Düz 30 il, bu, az vaxt deyildi. Zamanın bir qərinə yaxın kəsiyi idi. Qacqın-köckünlərimiz nə qəder hərəkəflə qayğı ilə əhətə olun-salar da, axı onların canları o torpaqlarda idi. Nə vaxtsa yurdlarına qayıtmaları gündəmdə daim birinci məsələ oldu və bunun üçün əsaslı tədbirlər həyata keçirilməyə başlandı.

Axi dərək tekce haradasa bir mənzilde yaşamaq, hərtərəfli teminat deyildi. Yuxarıda vurğuladığım müharibənin acılarını yaşamışdı bu insanlar. Tək onlar yox, bütün xalqımız. Minlərlə itkimiz vardi. Son qanınadək torpaqların müdafiəsində dayanan oğullarımız şəhid olmuşdu. Gel, bir tərəfdən bu aciya döz, digər tərəfdənse qoyub çıxdığın el-oba dərdinə. Gel, Laçın, Kəlbəcərsiz, Zəngilansız, Şuşasız, Qubadlısız, Ağdamsız yaşa, görüm, necə yaşayırsan. Gel, müharibənin əlindən aldığı bu torpaqların hayli-haraylı, toylu-büsətli günlərini unut, görüm, necə unudursan. Doğmaların uyuyan qəbirləri düşmənin əlində qoy, rahat yaşa, görüm, necə yaşayırsan? Gel, həm canından qoparılan

Başa düşürsünüz mü? Əgər bir şəyi sülh yolu ilə etmək olarsa, bir az da dözək, amma sülh yolu ilə həll edək. Ancaq həll edə bilməsək, təbiidir ki, biz torpaqlarımızı erməni işgalçlarının tapdağı altında qoya bilmerik. Biz onları mütləq azad edəcəyik. Nəyin bahasına olursa-olsun, hansi qüvvə ilə olursa-olsun, biz onları azad edəcəyik. Bunun üçün biz xalqımızın, vətəndaşlarımızın vətənpərvərlik hissələrini dəha da gücləndirməliyik, artırma-liyiq".

İkinci Qarabağ müharibəsi qaçılmaz idi

Lakin beynəlxalq təşkilatlar susdu. Ermenilərin xalqımıza qarşı törediyi vəhşiliyə, başlığı müharibəye, tökdüyü qanlırla, minlərlə itkilərimizə, dağıdilan, yandırılan yurdlarımıza göz yumdu. İnsan haqlarına əhəmiyyət vermədi, in-san amilinə saygı duymadı. Biz müharibə istəmirdik. Lakin dövlətimizin başçısının da qeyd etdiyi ki-mi: "Deye bilərem ki, ikinci Qarabağ müharibəsi qaçılmaz idi. Bunu hər kes bilirdi. Azərbaycan ic-timaiyyəti də bilirdi, beynəlxalq va-sitəcılər də bilirdi, bəzə bilirdik. Sadəcə olaraq, ümidi var idi ki, Ermənistan rəhbərliyində heç ol-

masa özünüqoruma instinki özü-nü bürüze versin və onlar öz xoşla-rı ile bizim torpaqlarımızdan çıx-sınlar. Əger bu olsayı, müharibə-yə ehtiyac qalmazdı. Biz müharibə istəmirdik və bu gün də istəmirik. Hesab edirəm ki, müharibə riskini sıfra endirmək üçün bölgəmizdə, Cənubi Qafqazda müxtəlif təşəb-büsələr irəli sürülməlidir. Biz buna hazırlıq. Bize müharibə lazımdır".

Beli, biz İkinci Qarabağ müha-ribəsini də yaşamalı oduq. 2020-ci il sentyabr ayının 27-dən başla-yaraq 44 gün Qarabağda qanlı-qadali müharibə getdi. Yenə müharibə-yə xas əlamətlər: felakətlər, da-ğıntılar, ölümlər, dinc əhalinin göz-lənilməyən anda itkisi, hər gün cəbhədən gələn qara xəberlər, her gün yüzlərle şəhid, qan qoxusu, göz yaşları, nələ, fəryad səsleri

Bax, budur müharibə. İstəmir-dik, amma məcburduq. Bizi orada torpaqlarımız gözləyirdi, namusu-muz, qeyrətimiz, mənəviyyatımız olan torpaqlarımız. Zəfer bizim ol-du. Minlərlə şəhid versək də, minlərlə qazilərimiz olsa da, minlərlə dinc sakınımız xəsarət alsa da, ev-ləri dağlısa da, zəfer çaldıq. Çünkü bu, haqq savaşı, haqq etdiyimiz zəfer idi.

Qayıtdıq Qarabağa, 30 il sonra qayıtdıq. Övladlarımız kimi şəhid Qarabağa qayıtdıq. 30 ilde dağıdıl-an, daşı daş üstə olmayan yurda qayıtdıq. Müharibənin felakətləri bax, budur. İzlədik, üzüldük. Han-ni o tarixi abidərimiz, qədim məscid, pırıldırı, məktəblərimiz, xəstəxanalarımız Hanı o mərte-bəli evlərimiz, həyətlərimiz. Yolları tib, cığırları ot basıb. Heç tapma-diq əzizlərimizin qəbrlerini. Dağı-dılıb hamısı. "Hanı, hanı, bəs o, həni?", - deyə-deye çox dolandıq yurdumuzu. Amma suallarımızı cavabsız qaldı. Çünkü bu yurd iki də-fə müharibədən çıxmışdı. Tale ya-zımızı olmuşdu erməni ilə qonşu ol-maq.

Müharibə itkidir: həm haqlı, həm haqsız tərəf üçün

Lakin en dəhşətlisi budur ki, müharibə hər iki tərəfin itkisidir, həm haqlının, həm haqsızının. Dün-yanın harasında olursa olsun, o yerde ki, müharibə vardır, orada nələ, imdad səsləri, uşaq çıçırları, hər gün insan ölümü, hər gün dağıntı vardır. Bu gün rusiyalı, uk-raynalı, feləstini, israilli uşaq, gənc, qadın, kişilərin faciesini eks etdiyim mənzerələrlə qarşılaşarkən adamın üreyi parça-parça olur.

Ana dönya hər yerində ana, bala hər yerində göz nuru, ürək pa-rasıdır. Yurd dönya hər yerində dədan-candan ezziz, ocaq dönya hər yerində ondan uzaqda olana təş-nədir. Bomba səsi bütün insanlar üçün felakətdir. Dağıntılar hər bir ölkə üçün iğtişadi tənəzzüldür. Müharibə məfhumu bütün dünya xalqları üçün felakətlər toplusudur. Belə isə müharibələrin dəhşəti ru-huna hopmuş bir azərbaycanlı ola-raq demək istəyirəm ki, kaş müha-ribəsiz bir dünya qura bilək.

Kaş ki dünya ədalətli olsun. Ki-min haqlı, kimin haqsız olduğunu anlasın və haqsızı yerində oturma-ja çalışıssın ki, müharibələr olmasın, qanlar axmasın.

Dünyanı ədalətə çağırıq!

Mətanət Məmmədova